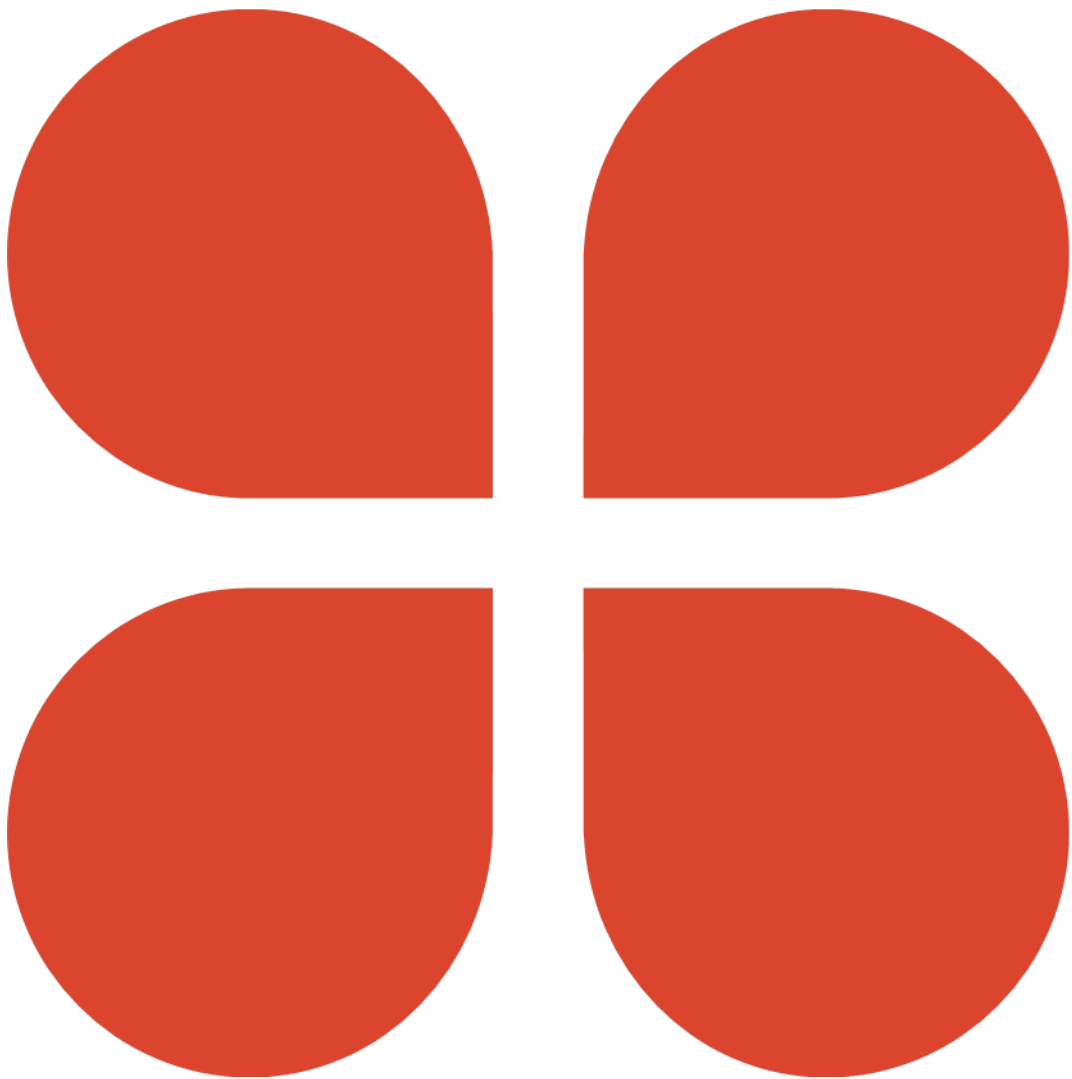

Ett runstensfragment från Hagby kyrka

Småland

Runrapport från Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 80 00
www.raa.se
registrator@raa.se

Riksantikvarieämbetet 2019
Ett runstensfragment från Hagby kyrka, dnr RAÄ-2018-2030.
Upphovsrätt, där inget annat anges,
enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ett runstensfragment från Hagby kyrka

I samband med Arkeologernas undersökning av Hagby kyrka i Småland (SHMM dnr: 5.1.1-00394-2015) hösten 2014 påträffades ett fragment av en tidigare okänd runsten (F1). Fragmentet framkom i sekundärt läge i en gravkammare från 1600- eller 1700-tal i den östra delen av kyrkan.

Jag undersökte stenen första gången hos Arkeologerna i Linköping den 19 november 2014 med kompletterande granskning och fotografering den 12 april 2018.

Fig. 1. Det nyfunna runstensfragmentet från Hagby kyrka. Foto Magnus Källström 2018.

Fragmentet utgörs av ljusgrå kalksten och mäter $25 \times 8\text{--}10 \times 5$ cm. Kanten ovanför runorna utgör av allt att döma stenens ursprungliga kant. Den är svagt välvd utan att verka vara bearbetad, medan kanten nedanför runorna är rakt avhuggen och mycket slät. Patinan tyder på att detta brott är äldre än brotten på kortsidorna. Spår av murbruk på samtliga kanter visar att fragmentet tidigare måste ha varit inmurat. Baksidan är rå (se fig. 2). Runhöjd: 10 cm. Ristningslinjerna är 5 mm breda. Huruvida runorna nedtill har begränsats av en ramlinje går inte att avgöra, men det kan noteras att basen av 2 **a** inte når fram till den avhuggna kanten. De två följande runorna gör däremot detta.

Inskrift:

...r × auk × ...
... ok ...
»... och ...»

Till läsningen: Av den första runan finns den övre delen av bistaven till en **r**-runa och brottytan nedtill tillåter en fortsättning av en sådan bistav. Den

tydliga vinkeln mellan de två linjerna visar att runan bör ha varit **r** och inte **b** eller **þ**. Inga spår av huvudstaven finns bevarade. Därefter följer ett tydligt kryssformigt skiljetecken. 2 **a** saknar toppen av huvudstaven. Huvudstaven skär den dubbelsidiga bistaven på ett sådant sätt att man får intryck av att bistaven har ristats först (se fig. 1). I 4 **k** saknas toppen av bistaven. I skiljetecknen verkar linjen snett nedåt vänster har ristats sist. Avståndet från det sista skiljetecknet till brottkanten är 0,5 cm.

Runföljden **auk** återger givetvis konjunktionen *ok* 'och' (eller möjligen det likalydande adverbet med betydelsen 'också'). Om det rör sig om konjunktionen och denna har ingått i en resarformel bör den föregående **r**-runan svara mot den sista runan i ett personnamn.

Fig. 2. Baksidan av runstensfragmentet från Hagby kyrka. Foto Magnus Källström 2019.

Såväl långkvistformen † för **a** som skrivningen **auk** för *ok* visar att det rör sig om en vikingatida runinskrift, men det är knappast möjligt att avgöra om fragmentet har tillhört en runsten av traditionell typ eller ett tidigkristet gravmonument (om de senare se Ljung 2016). Kantens välvda profil talar dock mer för en rest sten än en liggande häll, även om de senare inte behöver vara helt rektangulära. Kalksten är ett vanligt material i olika typer av tidigkristna gravmonument, vilket i fastlandsdelen av Kalmar län finns belagt vid Hossmo kyrka (Sm 166–168). Samma material förekommer dock även i flera runstenar av traditionell typ i samma område som Sm 147 Västra Eds ödekyrka, Sm 161 Kalmar slott och Sm 163 Arby kyrkogård. Inskriftens placering på fragmentet från Hagby kyrka tyder på att det kan ha tillhört en runsten med liknande utformning som Sm 147, där runorna upptill begränsas av stenens kanter utan någon övre ramlinje, trots att runbandet är utformat som en ormslinga. Ett liknande arrangemang av runorna, men utan zoomorfa inslag, verkar ha funnits på den försvunna Sm 150 från Mörlunda kyrka. I

detta fall är dock stenslaget okänt och det är omöjligt att avgöra om det har handlat om en traditionell runsten eller om en gavelhäll till ett kistmonument.

Stockholm 2018-05-09

Magnus Källström

Docent, runolog

Referenser

Ljung, C., 2016. *Under runristad häll. Tidigkristna gravmonument i 1000-talets Sverige*. Stockholm Studies in Archaeology 67. Stockholm.

Sm = *Smålands runinskrifter*. Granskade och tolkade av Ragnar Kinander. Sveriges runinskrifter 4. Stockholm.

